

Boriss Cilevičs: Konstitūcijas privatizācija

[\(200\)](#)

Boriss Cilevičs, Saeimas deputāts („Saskaņa”)
13. septembris 2013 00:02

[Foto: LETA](#)

Uz pēdējo mēnešu vētrains notikumu un skaļo skandālu fona kaut kā nemanāma likās "Vienotības" iniciatīva par Satversmes pārskatīšanu – tās papildināšanu ar apjomīgu preambulu un, kā sākotnēji tika plānots, arī neaizskaramā "kodola" izcelšanu.

Šis projekts jau iegūst reālas aprises – drīzumā ir solīta grozījumu teksta prezentācija, ko sagatavojusi "biedru grupa". Grozījumu pieņemšanai sekas var būt daudz nopietnākas nekā kārtējā ministra kārtējai kļūdei. Uzskatu, ka Latvijas sabiedrībai ir jāpievērš tam nopietna uzmanība.

Pamatu aizstāvība

Pamatprincipu stabilitāte un īpaša valsts tiesiskās sistēmas pamatu aizsardzība nebūt nav jauna ideja. Konstitucionālo normu izmaiņām parasti nepieciešams kvalificētais balsu vairākums (2/3 vai vairāk). Ir arī citi aizsargmehānismi - piemēram, minimāls laika periods starp likumprojekta lasījumiem (seši mēneši vai vairāk) vai pat grozījumu galīgā pieņemšana tikai parlamenta jaunajā sasaukumā - t.i., pēc kārtējām vēlēšanām.

Princips "septiņreiz nomērīt, vienreiz nogriezt", bez šaubām, ir saprātīgs. Tiešām ir vērts nodrošināties pret situācijām, kad pie varas nonāk populistiski vai radikāļi, gatavi bezatbildīgi ķerties klāt pašiem pamatiem. Tauta drīz vien viņos būs vīlusies, taču atjaunot kārtību nebūs vienkārši, jo uzcelt vienmēr ir sarežģītāk nekā nojaukt...

Šādas garantijas (kvalificētais balsu vairākums) Latvijas sistēmā jau pastāv. "Vienotība" piedāvāja ko citu - noteikt normas, kuras vispār nebūs iespējams mainīt. Būtībā mēs saskaramies ar tā saucamo *visvarenības paradoksu*: vai Dievs var radīt tik augstu kalnu, kurā pats nespētu uzkāpt? Ja suverēnā vara pieder Latvijas tautai, vai tauta var pieņemt tādu likumu, kuru pati pēc tam nevarētu mainīt? Acīmredzami, ka runa būtu par nepārprotamu tautas suverēno tiesību ierobežošanu.

No kuras puses pūš vējš?

Kā norādījis kolēģis Andrejs Elksniņš, grozījumus sagatavoja kāda anonīma "biedru grupa". "Saskaņa" - lielākā parlamentā pārstāvētā partija un reitingu līdere - tajā nepiedalījās.

Konstitucionālajām normām vienmēr ir ne tikai juridisks, bet arī politisks raksturs. Galvenā problēma - noteikt robežu starp **konstitucionālajiem pamatprincipiem** un **politisko stratēģiju**, programmu. Politika var mainīties atkarībā no tā, kura partija uzvar vēlēšanās un nāk pie varas. Bet pamatprincipiem - demokrātijai, cilvēktiesībām, līdztiesībai - kas nosaka spēles noteikumus, ir jāpaliek nemainīgiem, neatkarīgi no vēlēšanu rezultātiem.

Šodien situācija ir šāda: labēji konservatīvās partijas, kas zaudē ietekmi, tiecas **konstitūcijas līmenī nostiprināt savas politiskās koncepcijas**, lai liegtu nākamajai valdībai iespēju īstenot citu politiku. Tā ir pašreizējās politiskās elites, pirmām kārtām "Vienotības", augstprātība un mesiānisms. Sak, mēs - eksperti, izcili politiķi un juristi - labāk zinām, kas nepieciešams Latvijai. Jums, pūlim, kas gatavs pārdoties par tramvaja biļeti, to nav lemts saprast. Tāpēc mēs vairākumam lemt neļausim!

Ko vēlas "ieciirst akmenī"

Kāpēc "Vienotības" ideologi nolēmuši pielabot Latvijas valsts dibinātājus? Jā, pirms vairāk nekā 90 gadiem pieņemtā [Satversme](#) daudzviet ir novecojusi, to nepieciešams padarīt atbilstošu mūsdienu realitātei - kā, piemēram, 1998. gadā, kad Satversme tika papildināta ar sadaļu par cilvēktiesībām.

Tomēr šajā gadījumā runa nav par modernizāciju. Drīzāk gan otrādi - ierosinātie grozījumi balstīti novecojušās ultrakonservatīvās idejās, kas nekādi neatbilst mūsdienīgas, atvērtas Eiropas principiem. Būtībā Vācijas "veco" tiesību tradīcijās, kas krasī atšķiras, piemēram, no Francijas "republikāniskā modeļa". Pati Vācija, starp citu, no šī modeļa pakāpeniski atsakās.

"Vienotība" vēlas konstitucionālā līmenī nostiprināt nevis Eiropas vērtības, bet gan konservatīvo partijas ideoloģiju. Plašs "normatīvs" vēsturisko notikumu apraksts atgādina padomju laikus ar likumā noteiktu un visiem obligātu "vienīgo pareizo vēstures interpretāciju".

1922.gada Satversme definē Latvijas tautu kā visu pilsoņu kopumu, kā politisko nāciju. Grozījumu autori, sekojot staļiniskajai tradīcijai, tiecas konstitūcijas līmenī ieviest "valstsnācijas" principu, definējot nāciju (tautu) etniskā nozīmē. Pēc "Vienotības" ideologu domām, Latvijas nāciju apvieno nevis kopējas vērtības, tādas kā demokrātija un cilvēktiesības, un vēlme veidot valsti uz šo vērtību pamata, bet gan pirmām kārtām etniskā kopība. Viņi noraida kultūru daudzveidību kā mūsdienu Eiropas pamatvērtību, ierobežojot to šauri privātā sfērā. Sabiedrības atvērtību viņi uztver nevis kā vērtību, bet gan kā draudu.

Protams, valstij ir jāaizstāv un jāatbalsta latviešu kultūra un latviešu valoda - kas ir viens no visu Latvijas iedzīvotāju kopējās identitātes faktoriem. Taču šis faktors nevar būt vienīgais vai dominējošais. Atbilstoši mūsdienīgiem standartiem, galvenie nosacījumi sabiedrības saliedētībai

- līdās kopīgai valodai - ir kopīga izpratne par pamatvērtībām un garantijas pret nevienlīdzību un diskrimināciju. Koncepcija, ko piedāvā "Vienotības" ideologi, tieši pretēji, piedāvā nevienlīdzības leģitimizāciju - jo "valstsnācijas" ideja neizbēgami noved pie sabiedrības dalīšanas pirmās šķiras (valstsnācijai piederīgie) un otrās šķiras pilsoņos. Kā šo dalījumu apvienot ar konstitucionālo principu par visu pilsoņu vienlīdzību, neatkarīgi no viņu etniskās piederības vai dzimtās valodas? Vai jāsecina, ka visi pilsoņi ir vienlīdzīgi, bet daži vēl vienlīdzīgāki?

Tādējādi ierosinātie grozījumi vērsti nevis uz valsts un Eiropas pamatvērtību, bet gan valdošo (pagaidām vēl) partiju vērtību nostiprināšanu konstitucionālā līmenī. Ja šajā diskusijā būtu piedalījušies sociāldemokrāti no "Saskaņas", tad tiktu uzstāts uz citām idejām: taisnīgumu, solidaritāti, sociālo aizsardzību, vienādām iespējām, aizstāvību pret jebkuru diskrimināciju. Rezultātā varētu panākt kompromisu, kas vairāk vai mazāk atspoguļotu visas sabiedrības viedokli. Bet tagad mums ir darīšana ar kārtējo pri(h)vatizāciju - šoreiz attiecībā uz valsts konstitūciju.

Ko darīt?

Man ir konkrēts priekšlikums. Skaidrs, ka aizejošā "Vienotība", turklāt vēl tuvojoties vēlēšanām, diez vai ir spējīga uz saprātīgām pārrunām un kompromisiem ar oponentiem Latvijā. Tāpēc ierosinu vērsties pie autoritatīva starptautiskā arbitra - Venēcijas komisijas.

Komisija (http://www.venice.coe.int/WebForms/pages/?p=01_Presentation) "Demokrātija caur tiesībām" speciāli izveidota, lai palīdzētu valstīm, kas tiecas pārveidot savas konstitucionālās sistēmas atbilstīgi mūsdienu Eiropas standartiem. Komisijas sastāvā ir vadoši eksperti - juristi, pasaules mēroga konstitucionālo tiesību speciālisti no visām 47 Eiropas Padomes dalībvalstīm, kā arī 12 valstīm, kas neatrodas Eiropā. Venēcijas komisija sniedza atzinumus par konstitucionālām un likumdošanas iniciatīvām ne tikai Austrumeiropas valstīm, bet arī Somijai, Šveicei, Lielbritānijai u.c.

Ja grozījumu autori ir pārliecināti, ka viņu priekšlikumi atbilst mūsdienu Eiropas standartiem, tad viņiem nav jābaidās no Venēcijas komisijas vērtējuma. Taču, ja "Vienotības" ideologi iebildīs pret starptautisko ekspertu piesaisti, uzstās, ka paši visu zina, - tas būs labākais pierādījums, ka man ir taisnība, un grozījumi acīmredzami neatbilst mūsdienu Eiropas konstitucionālo normu izpratnei.

Stingri aizliegts DELFI publicētos materiālus izmantot citos interneta portālos, masu informācijas līdzekļos vai jebkur citur, kā arī jebkādā veidā izplatīt, tulkot, kopēt, reproducēt vai kā citādi rīkoties ar DELFI publicētajiem materiāliem bez rakstiskas DELFI atļaujas saņemšanas, bet, ja atļauja ir saņemta, DELFI ir jānorāda kā publicētā materiāla avots.
